

Det rotete demokratiet

Sidsel Fjelltun
RVTS Nord
sidsel.fjelltun@gmail.com

Sidsel Fjelltun har vært folkevalgt og hatt en rekke verv i Sosialistisk Venstreparti, herunder kvinnepolitisk leder i Oslo SV, folkevalgt i Sagene bydel og medlem av arbeidsutvalget i Kvinnepolitisk utvalg. Hun har erfaring fra styreverv i barne- og ungdomsorganisasjoner og har vært medlem av arbeidsutvalget for 8. mars i Oslo og Trondheim. I Psykologforeningen var hun tidligere medlem av Yngre psykologers utvalg og er nå nestleder i Psykologforeningen i Troms.

Meningene som uttrykkes i dette innlegget, er forfatterens egne.

Psykologforeningen har et uforløst potensial til å påvirke norsk helsepolitikk. Da må den imidlertid mobilisere sine medlemmer.

Sidsel Fjelltun

Foto: Privat

Kjære kollega. Jeg er lei av at vi sukker oss imellom over at politikere ikke forstår psykisk helse og tar dårlige avgjørelser. Feilen er vår egen. Vi har ikke jobbet sammen for å selv sette agenda. Foreningen har ikke klart det. Skal vi ha påvirkning på vårt eget fagfelt og våre egne arbeidsplasser, må vi selv til pers. Foreningen må endres.

Dette leserinnlegget er et partsinnlegg og en refleksjon over hvor foreningen står nå, sett fra mitt perspektiv som medlem og organisasjonsmenneske. Teksten er argumenterende, og jeg inviterer deg til å lese meg kritisk.

Psykologforeningen er ved første øyekast en mektig og solid organisasjon, med 138 millioner i budsjett og noen-og-førti ansatte i sekretariatet. På den demokratiske siden er det imidlertid langt mellom ressursene. Kun én person er fullt frikjøpt til sitt verv: presidenten. Sentralstyret, forsøksvis sammensatt med representanter fra hele landet, møtes så sjelden som hver annen måned – langt sjeldnere enn norsk organisasjonsstandard. I åtte uker i strekk er det altså presidenten og de to

visepresidentene som skal styre så store summer og så mange ansatte. Hvordan blir det da med den demokratiske påvirkningen og balansen mellom tillitsvalgte og de ansatte, sekretariatet?

Vi må snakke sammen

De sjeldne møtene gjelder imidlertid ikke kun i sentrale organer, men er et gjennomgående trekk i hele foreningen. Landsmøtet, foreningens generalforsamling og høyeste autoritet, avholdes hvert tredje år. Slik blir det vanskelig, nærmest umulig, for foreningens tillitsvalgte å delta i utformingen av foreningens strategier opp mot politiske beslutningstakere. Hensikten med generalforsamlinger er todelt: å møtes, og å utforme foreningens politikk. Når foreningen sjelden samles, blir det færre muligheter for foreningens medlemmer til å diskutere veivalg og utøve demokrati i praksis. Når Landsmøtet i tillegg er sjeldnere enn stortings- og kommunevalg, kan foreningen i liten grad bidra til å påvirke disse fordi den alltid er i utakt. Til vanlig er det altså svært få på dekk for å sikre at medlemmenes interesser blir ivaretatt internt, men også representert overfor politikerne. Med mange fast ansatte, men få frikjøpte tillitsvalgte får også sekretariatet stor makt og innflytelse. Valgkomiteens leder, Arne Holen, har nylig gått ut og oppfordret til saklig debatt i valgkampen. Legg merke til at han spesifiserer at sekretariatet ikke har noen rolle i valget. Det er helt selvsagt i andre organisasjoner. Men kanskje ikke hos oss?

Rasjonell drift

En toppstyrt fagforening er ikke i stand til å bygge fagforeningens viktigste ressurs: menneskene. En kan argumentere med at denne driften er effektiv og sparer ressurser. Men styremøter, demokrati og debatt er ikke noe som vi gjør kun for syns skyld. Norges politikere har stort sett et svært mangelfullt kunnskapsgrunnlag om psykisk helse. Som folkevalgt selv har jeg mange ganger måttet forklare elementære sammenhenger for mine politikerkolleger, men verre: Mer enn én stortingsrepresentant har undret seg over hvorfor de hører så lite fra Psykologforeningen, når andre fagforeninger tar hyppig kontakt. Jeg har undret meg over det samme selv. Etter å ha studert Psykologforeningens organisasjonsstruktur og lest president Skards uttalelser har jeg begynt å forstå hvorfor.

Foreningens oppbygning og meningene som presidenten gir uttrykk for, er ikke egnet til å bygge opp verken profiler eller slagkraftige tillitsvalgte utenom presidenten. Snarere fremstår utformingen av foreningen konstruert for å gi sekretariatet arbeidsro. Og presidenten? Han ser ikke problemet. Han sier seg fornøyd med organisasjonsgjennomgangen og mener vi aldri har vært mer demokratiske. Hvis noen syns det er noe som mangler, kan de gjerne ta det opp med ham. Uenigheter er godt ivaretatt, ifølge presidentens egen opplevelse. For meg vitner dette om manglende rolleforståelse, men kanskje også om et faktum: *Han* alene er portalen som medlemmenes makt skal virke gjennom. Og det kan knapt være annerledes når det er åtte uker til neste sentralstyremøte.

Rotete, klossete, heidundrende

Åpenbare anledninger for å øke medlemsengasjementet og oppslutningen rundt foreningen blir effektivt hindret av foreningens sedvane. Akkurat nå er vi inne i en valgprosess. De fleste organisasjoner organiserer disse for å gi rikelig anledning for at lokallagene skal avgi sine innspill til valgkomiteen, og oppfordrer disse til å sende inn rangeringer og prioriteringer til denne. Valgkomiteens innstilling kommer vanligvis etter at kandidatene har fått brukt mange måneder på

å reise rundt til lokallagene, slik at det er iberegnet i innstillingen hva slags respons disse får hos medlemmene.

Hos oss? Glem det. Valgkomiteens innstilling skal legges frem i juni, mens valget ikke er før i november. Det er *kjempe*lenge til. Valgkomiteens avgjørelse er dermed i svært liten grad basert på respons fra organisasjonen, men heller enn prosess mellom valgkomite og kandidater. Få eller ingen lokallag rekker å arrangere møter og presidentdebatter innen juni. Og selv om kandidatene absolutt kan velge å stille selv om de ikke blir innstilt av valgkomiteen, blir det ofte som valgkomiteen sier.

Hele prosessen fremstår først og fremst beregnet på administrativ ryddighet fremfor det rotete, klossete, heidundrende opplegget som demokrati faktisk er – og som bør innebygges i en innstilling, ikke være sekundær til den.

Kanskje er disse strømlinjeformede prosessene virkelig det organisasjonen ønsker? Problemet er at profesjonalitet og ryddighet ofte står imot demokratisk utvikling. Vi lager organisasjoner for å få til de oppgavene vi ikke kan klare på egen hånd. Hvert medlem i organisasjonen er en potensiell ambassadør og påvirker, en potensiell lobbyist. Demokratiet bør ikke styres gjennom lederens innboks. Gode organisasjoner er kjennetegnet ved at hver enkelt tillitsvalgt utnytter sitt handlingsrom og gjør det som er i tråd med organisasjonens verdier. Tillitsvalgte lærer vanligvis å bruke dette handlingsrommet gjennom å selv manøvrere i organisasjonen, selv skrive innlegg og selv påvirke andre. Organisasjonens indre skoloring er slik en parallell til allmenne politiske prosesser.

En kan tenke at dette kun er relevant for politiske partier. Tyngdekraften gjelder imidlertid i alle organisasjoner: Jo flere aktive medlemmer som sprer foreningens budskap, jo mer gjennomslag. De aller fleste tillitsvalgte i Psykologforeningen har langt større påvirkningskraft enn de selv er klar over. Vi kan skrive, lage arrangementer og få til et bidrag i veien mot en kunnskapsbasert debatt om psykisk helse – for eksempel. Men da må makt flyttes nedover i organisasjonen og den enkelte bevisstgjøres og oppfordres. Da må tillitsvalgte ha jevnlig møtepunkter. Da må demokratiet gis tid og folk få snakke sammen. Øverste ledelse må starte med å erkjenne at de selv ikke kan være sentraladressat.

Demokratiet får mange fordeler gjennom uenighet med ledelse, gjennom danningen av en internopposisjon – faktisk gjennom svekkelse av lederen. Beslutningsgrunnlaget blir bedre, og ledelsen må skjerpe sine avgjørelser. Vår forening lager ikke engang en årsberetning hvert år. Det er uhyre vanskelig å få med seg hva som foregår i foreningen, og det er *ikke* på grunn av vanskelige datasystemer.

Mer makt til presidenten, mindre til demokratiet

Vi har dessverre ikke en leder som ønsker å gi demokratiet armslag. I hver eneste avveining som Lind har utfordret Skard på, er tilfeldigvis hans løsning mer makt til ham. Hyppigere styremøter? Nei, kun hvis Landsmøtet ber om det. Et landsmøte som avholdes hvert tredje år, gir lange latensperioder mellom marsjordrene. Skards tilsynelatende demokratiske holdning har paradoksale implikasjoner. Han anser at han *har* fått mandat til at arbeidsutvalget, bestående av kun tre personer, kan styre foreningen i to måneder i strekk. Hyppigere sentralstyremøter vil bidra til at flere avgjørelser blir tatt i et selskap med flere tillitsvalgte, fremfor færre. Jeg har aldri hørt en organisasjon kritisere ledelsen for å få *mer* påvirkning fra *flere* tillitsvalgte. Flere sentralstyremøter ville utfordre Skards egen makt, ikke Landsmøtets.

Kanskje vil du synes at jeg er for streng mot Skard. Selv om kritikken min skulle være riktig, er presidentens intensjon neppe å kvele demokrati eller å gjøre seg selv til den primære inngangsporten for nye ideer i foreningen. Poenget mitt er imidlertid at det ikke har så mye å si om han gjør dette med

vilje eller ikke. Når vi vurderer våre kandidater, bør ikke vurderingen ligge på om de er snille eller mener godt, men på det reelle resultatet av deres handlinger.

Partsinnlegget

Jeg tror ikke Psykologforeningen vil endres tilstrekkelig kun med et nytt lederskap. Endringen jeg selv ønsker meg, trenger mer omfattende prosesser. Spørsmålet er om andre i foreningen er enige med meg. Nåværende ledelse er garantist for mer av det samme. Dersom jeg får tillit til å dra til landsmøtet, vil jeg derfor stemme på ny ledelse for Psykologforeningen. Håpet mitt er at de vil se på hvordan de selv bruker makten sin, og vitalisere resten av foreningen.

Nå kommer vi til partsinnlegget: Først og fremst vil jeg stemme på Helén Ingrid Andreassen, min venn, og den eneste som har kombinasjonen av politisk, organisatorisk og demokratisk erfaring. Jeg mener at hun er den tillitsvalgte foreningen trenger. Som visepresident vil hun være godt kapabel til å vurdere hvordan hun selv vil forvalte makt og skape engasjement. Hun har selv erfaring fra et ungdomsparti og vet godt hvordan en går fra usikkert medlem til effektiv politiker, og kan vise andre veien.

Hun kan starte med å foreslå månedlige sentralstyremøter.

Referanser

Holen, A. (2025, 2. mai). En demokratisk og ryddig prosess mot Landsmøtet 2025. *Tidsskrift for Norsk psykologforening*, 62(5), 296–297. <https://www.psykologtidsskriftet.no/artikkel/2025as04ae-En-demokratisk-og-ryddig-prosess-mot-Landsm-tet->